

## **Inspektion av Kriminalvården, placeringssektionen, den 16 november 2015**

---

### **Inspektionens genomförande**

Den 16 november 2015 genomförde byråchefen Jörgen Buhre tillsammans med enhetschefen Gunilla Bergerén samt föredragandena Lars Olsson, Eva Fridén och Karl Lorentzon (protokollförare) på uppdrag av chefsJO Elisabet Fura en förannmäld inspektion av Kriminalvården, placeringssektionen. Fokus för inspektionen var kvinnor intagna i kriminalvårdsanstalt.

Inspektionen inleddes med att verksamheten presenterades av tf. placeringschefen Tatjana Johansen i enlighet med ett presentationsmaterial som gavs in, se [handling 6](#).

Efter den inledande genomgången granskade chefsJO:s medarbetare handlingar. Inspektionen avslutades med en genomgång av de iakttagelser som gjorts i samband med inspektionen. I samband med det närvarade från placeringssektionen Tatjana Johansen och tf. placeringssamordnaren Anneli Svensson.

### **Granskade handlingar**

Inför inspektionen hade chefsJO:s medarbetare rekvirerat följande handlingar:

1. Samtliga ärenden om
  - a) initialplacering i anstalt
  - b) inställelse i anstalt
  - c) placering i anstalt efter placering i riksmottagning av kvinnor under 2015 (där det ingår placeringsbeslut/inställelsebeslut, placeringsunderlag inklusive säkerhetsbedömning och dagboksblad eller motsvarande).
2. Samtliga öppna ärenden om beslut av förpassning av kvinnor under 2014 och 2015.
3. Samtliga ärenden om placering avseende kvinnor med barn under 2015.

4. Statistik för hur många kvinnor respektive män som beviljats intensivövervakning med elektronisk kontroll (IÖV) under 2015 enligt 1 § lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll.

I samband med inspektionen lämnade placeringssektionen in statistik enligt punkten 4, se handling 4.

### **Avslutande genomgång**

I samband med den avslutande genomgången framkom i huvudsak följande:

#### **lakttagelser i samband med handlingsgranskningen**

Vid granskningen av placeringsbesluten noterades att placeringssektionen i vissa fall vid placering i anstalterna Färingsö och Sagsjön inte angett i vilken säkerhetsklass som den intagna ska placeras i. Besluten hade fattats efter det att chefsJO Elisabet Fura uttalat att den informationen är viktig då den kan påverka den dömdes inställning till att begära omprövning av och överklaga beslutet.<sup>1</sup> Tatjana Johansen uppgav att hon ska påminna sina medarbetare om chefsJO:s uttalande.

I ett ärende om uppskov med verkställigheten noterades att det hade hämtats in uppgifter från sjukvården. Uppgifterna hade inte dokumenterats i en upprättad tjänsteanteckning utan återfanns på en handskriven lapp i akten. Det framgick inte heller av myndighetens beslut vilka uppgifter som hade hämtats in. Därmed var det inte möjligt att följa ärendets handläggning.

Det uppmärksammades även ett antal fall där Polismyndigheten verkställt beslut om avvisning innan de dömda hade hunnit verkställa sina fängelsestraff.<sup>2</sup> Detta har resulterat i att Kriminalvården varit tvungen att internationellt efterlysa de dömda. Tatjana Johansen bekräftade att det inte hör till ovanligheterna att polisen är för snabb med att avvisa dömda som ännu inte hunnit verkställa sina fängelsestraff.

#### **Allmänt om placering i anstalt**

I denna del uppgav placeringssektionens företrädare i huvudsak följande:

På Kriminalvårdens intranät "Krimnet" finns information om vilka behandlingsprogram som olika anstalter erbjuder. Det förekommer att anstalter som har för

---

<sup>1</sup> Se uttalande i protokoll från inspektionen av Kriminalvården, anstalten Färingsö, den 3–4 februari 2015, dnr 440-2015.

<sup>2</sup> Se 12 kap. 9 § första stycket utlänningslagen (2005:716) där det anges att ett beslut att avvisa eller utvisa en utlänning inte får verkställas förrän utlänningen har avtjänat ett fängelsestraff som han eller hon har dömts till eller verkställigheten av fängelsestraffet har flyttats över till ett annat land.

avsikt att starta upp ett visst program informerar placeringssektionen om detta för att få ett lämpligt klientunderlag.

Anstaltsplacering av intagna i häkte (s.k. initialplaceringar) är prioriterade hos placeringssektionen och dessa ärenden fördelas till en handläggare samma dag som de kommer in. Den genomsnittliga handläggningstiden är cirka tre dagar. Placeringssektionen gör en risk- och behovsbedömning inför placeringsbeslutet. Däremot svarar varje häkte för att göra en säkerhetsbedömning. Under handläggningen av placeringsärendena kontaktas även Kriminalvårdens underrättelsetjänst som muntligen lämnar uppgifter om det finns vissa anstalter som den dömda inte bör placeras i. Detta för att undvika en olämplig klientkonstellation. Kontakten dokumenteras på aktens försättsblad. Vidare anger placeringssektionen i beslutet om syftet att undvika en olämplig klientkonstellation har styrt valet av anstaltsplats.

Den enda typen av anstaltsplatser som placeringssektionen placerar in intagna på är s.k. SRI-platser (platser för särskilt resurskrävande intagna). I övriga fall bokar (dömda som är frihetsberövade) eller hänvisar (dömda på fri fot) placeringssektionen en lämplig plats för den intagne. En anstalt är inte bunden av bokningen eller hänvisningen, men den ska uppfattas som en ”tydlig finger-visning” om att placeringssektionen anser att platsen är lämplig för den intagne. Anledningen till att placeringssektionen inte i besluten anger vilken plats som bokats för eller hänvisats den intagne är att detta kan komma att ändras av anstalten och att sektionen inte vill ”lura” den intagne. Placeringssektionen kan som regel inte boka platser på anstaltens avskildhetsavdelningar, och detta med anledning av att intagna inte ska placeras direkt på sådana platser. Det finns emellertid två bokningsbara platser på anstaltens Hinsebergs avdelning Aspen.<sup>3</sup>

### Särskilt om kvinnliga intagna

I denna del uppgav placeringssektionens företrädare i huvudsak följande:

I jämförelse med manliga intagna är det inte lika vanligt att frågan om olämpliga klientkonstellationer styr valet av anstaltsplats för kvinnor, men om t.ex. två kvinnor har haft ett förhållande kan det medföra att de inte placeras tillsammans. Om placeringssektionen får kännedom om att två intagna har ett förhållande är det i sig inte något skäl för en omplacering. En omplacering kan emellertid aktualiseras om förhållandet påverkar ordningen eller säkerheten i anstalten. Placeringssektionen har två handläggare (en handläggare för initial-

---

<sup>3</sup> Se generaldirektörens beslut den 7 november 2013 (dnr 2013-29071) om omvandling av två avskildhetsplatser till ordinarie normalplatser (se handling 27 i JO:s dnr 2527-2015).

placeringar från häkte och en handläggare för dömda på fri fot) som arbetar med placeringen av kvinnliga intagna. Denna lösning underlättar anstaltens och häktenas kontakter med placeringssektionen.

I dag finns det inte några utpekade omvårdnadsplatser för kvinnor. Det finns emellertid ett behov av sådana platser och även av s.k. SRI-platser. Kriminalvården behöver i detta avseende bli mer jämställd. Däremot ser inte placeringssektionen att det skulle finnas ett behov av att tillskapa s.k. säkerhetsplatser för kvinnor.<sup>4</sup> I dag är det bara häktet Sollentuna av landets häkten som har ett nationellt uppdrag att ta emot kvinnliga intagna.

Vid placeringen i anstalterna Färingsö (klass 3) och Ljustadalen tar inte placeringssektionen hänsyn till de skillnader som finns mellan anstaltens perimeter-skydd. Trots dessa skillnader är delar av anstalten Färingsö och hela anstalten Ljustadalen placerade i den lägsta säkerhetsklassen, och det är enbart detta förhållande som placeringssektionen tar hänsyn till.

Den s.k. närhetsprincipen utgör inte en omständighet som ska beaktas i samband med val av anstalt. Emellertid finns det hos placeringssektionen en förståelse för att kvinnliga intagna kan ha behov av att placeras så nära sina barn eller hemort som möjligt. Även om det är ett kort straff som ska verkställas kan t.ex. en placering i anstalten Hinseberg bli aktuell. Närhetsprincipen kan dock aldrig få företräde framför en säkerhetsbedömning.

Kvinnliga intagna med långa fängelsestraff placeras inledningsvis i såväl anstalten Hinseberg som i anstalten Ystad. Det utgör inte något problem att det placeras intagna med korta fängelsestraff tillsammans med intagna med betydligt längre fängelsepåföljd. Det förekommer även att manliga intagna med korta påföljder placeras i exempelvis anstalten Kumla.

### Intagna med barn

I denna del uppgav placeringssektionens företrädare i huvudsak följande:

Placeringssektionen beslutar inte om en intagen ska få placeras tillsammans med sitt barn i anstalt. Att en dömd har ett spädbarn eller är i senare delen av en graviditet nämns som regel inte i beslutet om placering.<sup>5</sup> Placeringssektionen utgår i stället från den intagnes behov av sysselsättning, omvårdnad och lämplig frigivningsplacering. Att en intagen inte kommer att kunna delta i sysselsättning på grund av liten eller obefintlig tillgång till barnpassning i anstalten har ingen betydelse vid placeringssektionens val av anstaltsplacering.

---

<sup>4</sup> Se 2 kap. 4 § fängeslagen.

<sup>5</sup> I flera av de ärenden som JO granskade framgick inte heller denna uppgift i det sammanfattade placeringsunderlaget.

Det är anstalten i samråd med socialtjänsten som bedömer om det är lämpligt att barnet vistas tillsammans med föräldern i anstalt. Därmed påverkar inte förekomsten av ett barn säkerhetsbedömningen av den intagne. Alla anstalter ska ha möjligt att ta emot barn som placeras tillsammans med sin förälder. Placeringssektionen känner till anstalten Sagsjöns projekt<sup>6</sup> som vänder sig till intagna som placeras tillsammans med ett barn. Det är emellertid lite förvånande att inte någon intagen med barn har placerats i anstalten under 2015.

### Övriga frågor

I denna del uppgav placeringssektionens företrädare i huvudsak följande:

Placeringssektionen hämtar inte in domar inför en begäran om förpassning. Det sker endast en extra kontroll av adressen till den dömda. Det finns en planering som innebär att placeringssektionen i mars 2016 kommer att ta över ansvaret för doms befordran till verkställighet från frivården. Därmed kommer placeringssektionen att få tillgång till de dömdas domar och får på så sätt större möjlighet att identifiera eventuella riskfaktorer. Erfarenheten är att polisen brukar höra av sig till Kriminalvården om den intagnes hälsotillstånd är sådant att det inte medger att han eller hon förpassas till närmaste häkte eller anstalt. Vidare finns det en möjlighet för polisen att avstå från att förpassa en intagen som de har påträffat.<sup>7</sup>

Frågan om placeringen av transpersoner bedöms från fall till fall, och placeringssektionen försöker lyssna på den dömdes önskemål. Den dömdes personnummer styr inte valet av anstalt.

Inspektionen avslutades.

Vid protokollet

Karl Lorentzon

---

<sup>6</sup> Projektet har skett i samarbete mellan anstalten och "Solrosen". Solrosen tillhör Göteborgs räddningsmission, och har som syfte att stödja och förbättra situationen för barn som har en förälder eller annan anhörig som är eller har varit frihetsberövad. Under projekttiden har anstalten haft tre platser som är förlagda i en fristående villa där företräddelsevis kvinnor med barn placeras.

<sup>7</sup> Se 10 § femte stycket lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.

Justerat den 4 december 2015

Jörgen Buhre

---

Jag har tagit del av protokollet och det ger för närvarande inte anledning till några uttalanden eller åtgärder från min sida.

Elisabet Fura

2015-12-07